

**МАУК «ЦЕНТРАЛЬНАЯ МЕЖПОСЕЛЕНЧЕСКАЯ
БИБЛИОТЕКА»**

ОТДЕЛ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ И КРАЕВЕДЕНИЯ

НАЗАР НАДЖМИ: ПОЭТ ДВУХ НАРОДОВ

**Библиографический указатель
к 100-летию со дня рождения**

БЕЛЕБЕЙ, 2017

ББК 91:83

Н

Составитель:

Салимова Р.М., ведущий библиотекарь
отдела национальной литературы и краеведения

Центральной библиотеки

СОДЕРЖАНИЕ – ЭСТӘЛЕК – ЭЧТӘЛЕК

Предисловие – инеш һүзе – сүз башы-----	2-4	
От составителя – төзөүсе - төзүчедән -----	5-7	
Глава I – I бүлек – I- бүлек		
Произведения - әсәрзәр- әсәрләр-----	8	
Книги, сборники – китаптар, йыйынтыктар – китаплар, жыентыктар----	8-10	
Произведения, напечатанные в периодической печати-----	11	
Вақытлы матбуғатта басылған әдәби әсәзәре-----	11	
Вақытлы матбуғатта басылған әдәби әсәрләре-----	12	
Песни. написанные на стихи Назара Наджми		
Назар Нәжми һүззәренә язылған йырзәр-----	12-14	
Нажәр Нәжми сүзләренә язылған жырлар-----	14-15	
Глава II - II бүлек - II бүлек		
Жизнь и творчество – Тормошо һәм ижады - Тормышы һәм ижаты----	16-26	
Увековечивание имени Назара Наджми-----	26	
Назар Нәжми исемен мәңгеләштерәү-----	27	
Нажәр Нәжми исемен мәңгеләштерәү-----	27	
Посвящения – багышламалар - багышлаулар-----	28-30	
Именной указатель - исемдәр күрһәткесе - исемнәр күрсәткече-----		31-32
Указатель произведений – әсәрзәр күрһәткесе - әсәрләр күрсәткече-----		33-35

ПРЕДИСЛОВИЕ

Родился 5 февраля 1918 года в деревне Миништы Дюртюлинского района Республики Башкортостан.

В 1941 году уходит на фронт,

в 1946 году заканчивает учёбу в Башкирском государственном педагогическом институте.

С 1947 по 1949 годы работает в редакциях газеты «Совет Башкортостаны», журнала «Литературный Башкортостан»,

с 1955 по 1959 годы - редактор сатирического журнала «Һәнәк» («Вилы»).

С 1962 по 1969 годы - председатель правления Союза писателей Башкортостана.

Назар Наджми — один из наиболее выдающихся лириков, своими прекрасными стихами — и светлыми, и печальными, он вошёл в золотую сокровищницу башкирской поэзии. Но этим его творчество не ограничивается. Он создал такие произведения, как «Мальчик, открывающий ворота», «Одиннадцать песен о друге», «Поэт и царь», «Дьявол», «Урал», которые являются одними из высочайших достижений башкирской поэмы.

На многие стихи Назара Наджми были написаны песни известными башкирскими композиторами - Загиром Исмагиловым, Римом Хасановым, Нариманом Сабитовым и другими. Многие из его песен стали популярными по всей Башкирии.

В 1993 году Указом Президента Республики Башкортостан присуждается почетное звание «Народный поэт Башкортостана».

Назар Наджми умер 6 сентября 1999 года в Уфе. По завещанию поэта похоронен на горе Урбашты близ деревни Миништы, где в 2000 году установили мемориальный комплекс.

ИНЕШ ҺҮЗЕ

1918 йылдың 5 февралендә, Дүртөйлә районы Ағизел буйында урынлашкан Минеште ауылында тыуа. Уңа Хәбиб-Назар тип исем кушалар. Ғәрәпсәнән – балта оҫтаһы тигәнде аңлата. Атаһының исеме – Нәжметдин. Нәжми – йондоз тигән һүз.

Йондоз яһаусы балта оҫтаһы - Башкортостандың халык шағиры тигән юғары исем бирелгәнгә кәзәр күп йылдар элек үк инде халык араһында киң танылған, яратып укылған, зур абруй яулаған Шағир, оло Шәхес ине.

Аулында ете йыллыҡ мәктәпте тамамлағас, Өфө металлургия рабфагында укый. 1938 йылда Башкорт дәүләт педагогия институтына укырға инә. 1941 йылда, Бөйөк Ватан һугышына китә. Кайтқас укыуын дауам итә.

Педагогия институтының тел һәм әзәбиәт факультетын тамамлап сыққас “Совет Башкортостаны” газетаһы, “Әзәби Башкортостан”, “Һәнәк” журналы редакцияларында эшләй.

1950 йылда Назар Нәжмиҙең “Тамсылар” исемендәге беренсе шигырҙар йыйынтығы донъя сыға.

Назар Нәжми - бар булмышы менән тыуған яҡ йырсыһы. Уның күп әсәрҙәре мәғрур Уралына, гүзәл Башкортостанына, йәмле Ағизеленә, тыуған Дүртөйлә яктарына, йән бишеге Миңештеһенә арналған. Тап шуга ла: “Ул тупрак – миңең тыуып үскән ерем, халкым һәм безҙең ысынбарлыҡ. Улар менән ғүмерлемен дә, шиғырлымын да”, - типяззы шағир 1974 йылда үзенең “Кем уйлаған”тип аталған автобиографик язмаларында.

Н. Нәжми ғүмер буйы ғәзиз тыуған төйәгенән илһам алып, ил хәстәре менән йәшәне, тел, милләт, ер язмышы өсөн һызланды, көнүзәк публицистик әсәрҙәре менән халықка, илгә набат һукты.

Селтер-селтер Аҡ шишмәкәй

Ағышын ул туктатмас.

Назар Нәжмиҙең

Килер быуын юғалтмас!

СҮЗ БАШЫ

Назар Нәжми укучының сабырлыгы белән шаярмады. Аның беренче китабы “Тамчылар” безнең поэзиябезгә тамчылар булып тамып кына түгел, яңа чишмә булып бәрәп керде.

Башкортостан Республикасының халык шагыйре Хәбибназар Нәжметдин улы Нәжметдинов 1918 елның 5 февралендә Дүртөйлә районы Миңеште авылында туа. Башта жидееллык мәктәптә, аннан Уфа металлургия рабфагында укый. 1938 елны К.А. Тимирязев исемендәге Башкорт дәүләт педагогия институтына укырга керә. Өченче курстан үз теләгә белән фронто китә.

Сугыштан кайткач укуын дәвам иттерә. Тел һәм әдәбият факультетын тамамлап чыккач “Совет Башкортстаны” газите редакциясендә, “Әдәби Башкортстан”, “Сәнәк” журналындаэшли. 1962-1969 елларда язучылар берлегендә рәис була.

Ижади гомерендә Н. Нәжми күп шигырьләр, поэмалар һәм кызыксынып карала торган сәхнә эсәрләре тудырды. “Әни”, “Капкалар”, “Язгы жыр”, “Кыңгыраулы дуга”, “Урал” һәм башка эсәрләр укучыларга яхшы таныш.

Саф сулы чишмә туктамыйча челтерәп, жырлап аккан шикелле, шагыйрь гомере буге жырлый. Туган ягы - шагыйрь өчен шигърийәт чишмәсә мәнге сүрелмәс илһам чыганагы. Шагыйрьгә туган якның һәр кисәгә якын һәм газиз. Аның шигырьләре тирән мәгънәле, эчкерсез, күңелгә үтеп керүчән һәм шулай ук музыкаль.

“Назар Нәжми күтәрәп килгән йөк мул, шатлыклы, кәдерле”, - дип язды Башкортстандың халык шагыйре Мостай Кәрим Назар Нәжми турында. Шагыйрь укучы өчен үз кеше иде.

Бәрәкәтле Башкортстан жирендә туып ижат иткән шагыйребез белән горурланабыз.

ОТ СОСТАВИТЕЛЯ

Настоящий библиографический указатель является работой, где представлены и систематизированы публикации произведений народного поэта Республики Башкортостан Назара Наджми и литература о его жизни и творчестве. Указатель подготовлен на основе фонда и справочно-библиографического аппарата Центральной библиотеки. В указатель включены книги, сборники, статьи из сборников, газет и журналов на русском, башкирском и татарском языках. Отражены издания за период с 1968 по 2017 год, отбор закончен ноябрем 2017 года. Литература во всех разделах расположена по языкам, внутри по хронологии, в пределах года материалы представлены в алфавитном порядке.

Указатель состоит из трех глав.

I глава: Произведения Назара Наджми состоит из разделов: “Книги, сборники”, “Произведения, опубликованные в периодической печати”, “Песни, написанные на стихи Назара Наджми”. Отдельно выделены произведения на языках.

II глава: Литература об отдельных произведениях Назара Наджми.

III глава: “Литература о жизни и творчестве” включает разделы: “Официальные материалы”, “Статьи об авторе в книгах, сборниках, периодических изданиях”, “Литературные посвящения”, “Увековечивание имени Н. Наджми”.

Издание снабжено указателем: именованным, названий произведений.

Указатель адресован литературоведам, преподавателям, библиотекарям, студентам, учащимся, а также всем, кто интересуется жизнью и творчеством Н. Наджми. Издание может быть использовано в библиографической и справочной работе библиотек.

ТӨЗӨҮСЕНЭН

Үзәк китапханаһы фонды һәм белешмә-библиографик аппараты нигезендә төзөлгән был библиографик күрһәткес Н. Нәжми әсәрҙәрен, уның тормошон һәм ижадын тулы яктырткан һәм системалаштырған хезмәт булып тора. Унда башкорт, татар, рус телдәрҙә баһылып сыккан китаптар, йыйнтыктар, газит-журнал мәкәләләре индерелде. Библиографик күрһәткес 1968-2017 йыл менән сикләненә. Әҙәбиәт бөтә бүлектәрҙә лә хронологик тәртиптә, йыл әсендәге мәғлүмәттәр алфавит буйынса урынлаштырылды. Күрһәткес шағырҙың ижад юлын билдәлә кимәлдә байкарға ярҙам итә.

Күрһәткестең Назар Нәжми әсәрҙәре” исемле беренсе кисәге: “Китаптар”, “Йыйнтыктарҙа һәм ваҡытлы матбуғатта басылған әсәрҙәре”, Н. Нәжми һүҙҙәренә язылған музыкаль әсәрҙәр” тигән айырым бүлектәр бар.

“Назар Нәжми әсәрҙәре тураһында” икенсе кисәге.

“Назар Нәжми тормошо һәм ижады тураһында әҙәбиәт” тигән өсөнсө кисәге “Рәсми материалдар”, “Автор тураһындағы йыйынтыктарҙағы мәкәләләр”, “Н. Нәжми исемен мәңгеләштерәү”, “Арналған әсәрҙәр” кеүк бүлектәрҙә үз әсенә ала.

Баһма ярҙамсы исемдәр, әсәрҙәр исемлегә күрһәткесә менән йыһазландырылды.

Библиографик күрһәткес Назар Нәжмиҙең тормошо һәм ижады менән кызыкһынысы укыусыларға тәкдим ителә. Баһма китапханаларҙың белешмә библиографик әшмәкәрлегендә файҙаланыла ала.

ТӨЗҮЧЕНӘН

Үзәк китапханәсе фонды һәм белешмә-библиографик аппараты нигезендә төзөлгән библиографик күрсәткеч Наһар Нәһминәң әсәрләрен, аның тормышын һәм ижатын яктырткан һәм системалаштырган хезмәт булып тора. Күрсәткечкә татар, башкорт һәм рус телләрдә басылып чыккан китаплар, жыентыклар, гәжит-журнал мәкәлләре кертелде. Библиографик күрсәткеч 1968 елдан башланып 2017 елның ноябрь аенда туктала. Әдәбият бөтен бүлекләрдә дә хронологик тәртиптә, ел эчендәге мәгълүмәлар алфавит тәртибендә урнаштырылды.

Күрсәткечнәң “Наһар Нәһми әсәрләре” исемле беренче кисәге “Китплар”, Жыентыкларда басылган әсәрләр”, “Вақытлы мабугатта басылган әсәрләре”, “Наһар Нәһми сүзләренә язылган жырлар” дигән бүлекләрдән тора.

“Наһар Нәһми әсәрләре турында” икенче кисәге.

“Наһар Нәһминәң тормышы һәм ижады турында әдәбият” дигән өченче кисәге “Рәсми материалларны”, “Автор турындагы жыентыклардагы мәкәлләрне”, “Вақытлы матбугатта басылган мәкәлләрне эченә ала.

Басма ярдәмче исемлек, әсәрләр исемлеге белән тулыланган.

Библиографик күрсәткеч Н. Нәһминәң тормышы һәм ижаты белән кызыксынучы укучыларга тәкъдим ителә. Бүгенге заман әдәбиятын өйрәнүче студентлар, мәктәп укытучылары һәм укучылары өчен дә файдалы булып ул. Басманы китапханәләренә белешмә-библиографик эшчәнлегендә файдаланып була.

ГЛАВА I – I БҮЛЕК– I БҮЛЕК

Произведения – әсәрзәр – әсәрләр

Книги, сборники - китаптар, йыйынтыктар – китаплар, жыйентыктар

на русском языке - рус телендә

1. Два всадника /Н. Наджми //Наш Салават. – Уфа: Башк. кн. изд., 1973. – с. 153-154.
2. Всегда под звездами: стихи и поэмы /пер. с башк. /Н. Наджми. – М.: Современник, 1975. – 112 с.
3. Дыхание: Стихи /оформл. В. Батищева /Н. Наджми. – Уфа: Башк. кн. изд-во, 1976. – 192 с.
4. Песня родному городу /Н. Наджми //Песня родной Уфе: стихи. – Уфа: Башк. кн. изд., 1977. – С. 50-52.
5. Вступление в партию; Ленинский костер; Я задумал уехать..; Аленушка; К счастью будней; Тяжесть; Все с опозданием пришло ко мне..; Здравствуй, Бобик! Стих; Березы; Уж полночь..; Идут снега; Рождение и смерть – две крайних даты; Два камня; Сосед по огню /Н. Наджми //Поэты Башкирии: Антология в 2-х томах. Т.1.- Уфа: Башк. кн. изд., 1980. – С. 312.
6. Приглашение другу: стихи и поэмы /пер с башк. /Н. Наджми. – М.: Сов. Россия, 1981. – 160 с.
7. Приглашение другу /пер. С башк. /Н. Наджми. – М.: Сов. Россия. 1984. – 272 с. – (лауреат Гос. Премии РСФСР им. М. Горького).
8. Сосед по огню: стихотворения и поэмы /пер. с башк. /Н. Наджми. – М.: Современник 1985. – 287 с. – (биб-ка поэзии “Россия”)
9. Приглашение другу; Два всадника; Вечер над Агиделью; Шахзада Бабиш /Н. Наджми. –Дастан о Башкортостане: стихи. –Уфа: “Китап”, 1997. – С. 56-60.
10. Песня о корове: стихи /Н. Наджми //Антология поэзии

Башкортостана. Голоса веков. – Уфа: “Китап”, 2007. – С. 181-185.

11. Сосед по огню /Н. Наджми //Голоса поэтов //Судьба земли, дыхание времени. Уфа: “Китап”. 2009. – С. 131-138.

12. Башкортостан; Новогодний подарок; Гимнастерка; Зимний романс; Через речку; Родной аул /Н. Наджми //Филиппов, А.П. Избранное /пер. с башк. /А.Филиппов. – Уфа: “Урал”, 2011. – С.39-44.

13. Отчий дом; Вечер над Агиделью; Птицы; Уфимские липы; В горах, на Уральской вершине /Н. Наджми //Антология детской литературы в 2-х томах. Т.1. – Уфа: 2012. – С. 162-163.

башкорт телендә – на башкирском языке

14. Һайланма әсәрҙәр бер томда. /Н. Нәжми. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 968.- 400 б.

15. Әсәрҙәр 3 томда. II том: шиғырҙар, поэмалар /Н. Нәжми. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1978. – 384 б.

16. Әсәрҙәр 3 томда. III том: пьесалар /Н. Нәжми. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1978. – 384 б.

17. Һайланма әсәрҙәр. II том /Н. Нәжми. – Өфө: “Китап”, 2012. – 432 б.

18. Иптәш һәм дуҫ /Н. Нәжми //Мәнге бергә: Шиғырҙар, поэмалар. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1982. – Б. 151.

19. Үткәндәргә хаттар /Н. Нәжми //Мәнге бергә: Шиғырҙар, поэмалар. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1982. – Б. 112-114.

20. Кем уйлаған. /Н. Нәжми. – Өфө: Башк. китап нәшр., 1983. – 296 б.

21. Язғы йыр: пьеса /Н. Нәжми //Башкорт драматургияһы антологияһы. 2-се китап /Төз. И. Бүләков. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1984. – Б. 70-127.

22. Тау һәм йылға; Һинең ниндәй улыңмын мин; Яз төсөндә /Н. Нәжми // Өзәбиәт-хрестоматия: Урта мәктәптең 10 класы өсөн /Төз. Х.Ш. Зиннатуллина, Р.Н. Байымов. – 9-сы баҫ., үзгәрешле. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1990. – Б. 270-271.

23. Капкалар; Йыр тураһында баллада; Йоклаған бала янында һүз /Н.

Нәжми // Өзәбиәт: 11-се класс өсөн хрестоматия / Төз.: М.Ф. Ғәйнуллин, Ғ.Б. Хөсәйенов. – Өфө: Башкорт. китап. нәшр., 1991. – Б. 278-303.

24. Мин үземә һәйкәл куя алманым.; Бер ғүмер етмәй икән; Ике ғүмер; Биш ураным быйыл Биштаузы; Империя үзе колап ятты; Плащ палатка; Һин тыуғанда; Яраланған йылдар /Н. Нәжми //Йөрәктәрзә калыр Енеү көнө-Этот день Победы...-Өфө: “Китап”, 1995. – Б.95-99. – (на башк., рус. яз).

25. Ак шишмә: Шиғырзар /Н. Нәжми. – Өфө: “Китап”, 1997. – 96 б.

26. Күнел сәхифәләре /Н. Нәжми. – Өфө: “Китап”, 1999. – 320 б.

27. Ғүмерзең өс йыры; Ут күрше; Кайза булдым? Һинең ниндәй улың мин; Шазра пәрей; Үз кояшы менән; Калған ғүмеремә; Икеле; Көтөүселәр: Шиғырзар /Н. Нәжми //Башкорт шиғриәте антологияһы. Боронғонан алып XX быуат азағына тиклемге осор. – Өфө: “Китап”, 2001. – Б. 407-413.

28. Наумы, ауылым! /Н. Нәжми //Гаилә календары. – Өфө: “Китап”, 2010.– Б.92.

29. Найланма әсәрзәр. Өс томда. 1 том: шиғырзар /Н. Нәжми. – Өфө: “Китап”, 2008. – 416 б.

30. Кайын; Киске Ағизел; Беренсе кар /Н. Нәжми //Балалар әзәбиәте антологияһы ике томда. I-се том.- Өфө: “Китап”, 2012. – Б.160-161.

31. Ике һыбай /Н. Нәжми //Бөйөк Салауат-Великий Салават /Төз. Ғ. Хисамов. – Өфө: “Китап”. 2014. – Б. 75. – (на башк., рус. яз).

32. Күлдәк; Танкист; Кайтманығыз тыуған ерзәргә; Һуғыш кыззарына; Юкка түгел, юкка түгелдер; Үкенерлек түгел; Аяк өстө: шиғырзар /Н. Нәжми //Йәшәү һақына-Во имя жизни-Яшәү һақына: очерктар, хикәйәләр, шиғырзар. – Өфө: “Китап”, 2015. – Б.186-191. – (на рус., башк., тат. яз.)

татар телендә – на татарском языке

33.Сиңа барам: Шиғырьләр һәм поэмалар /Н. Нәжми. – Казан: Татар китап нәшр., 1988. – 144 б.

Произведения, напечатанные в периодической печати

Вақытлы матбугатта басылған әзәби әсәзәре

Вақытлы матбугатта басылған әдәби әсәрләре

на русском языке - рус телендә

34. Башкортостан; 21 июня 1974 года; Дерево и железо; Любовь настаивает меня; Ты – моя пожизненная ровесница /Н. Наджми //Известия Башкортостана: Общ.-полит. газета. –1998. – 5 февр.

35. Родной аул /Н. Наджми //Истоки: Информ.-публ. еженедельник. – 2003. - №45(нояб.).

36. Не ищущ.; Солдаты, солдаты..; “Я – земля”; Время мчится; Горизонт /Н.Наджми //”Была бы только Родина жива...”[из стихов башкирских поэтов-фронтовиков] //Бельские просторы: Обществ.-полит. и литер.-худож. журнал.- 2005. - № 5. – С. 137-139.

37. Башкортостан/Н. Наджми //Истоки: Информ.-публ. еженедельник. – 2008. - №6(февр.). – С.7.

38. Родной аул /Н. Наджми //Истоки: Информ.-публ. еженедельник. – 2008. – 6 февр. – С.7.

39. Жив курилка: Стихи /Н. Наджми //Бельские просторы: Обществ.-полит. и литер.-худож. журнал.- 2008. - №2. – С.42-46.

башкорт телендә –на башкирском языке

40. Күңел дәфтәреннән /Н. Нәжми //Ағизел: Әдәби һәм ижтимағи – сәйәси журнал. –1999.- №5. – Б. 5-17.

41. Башкортостан : [шиғыр] / Н. Нәжми // Башкортостан : Респ. ижтимағи-сәйәси гәз. —2011. - 11 окт.— Б.1.

42. Ике егет; Өс тел; Япрактар бит койолмаған/Н. Нәжми //Бәләбәй хәбәрзәре: Ижтимағи-сәйәси гәзит. –2013. – 5 февр.

татар телендә –на татарском языке

43. Ике егет; Оч тел; Яфрактар бит коелмаган /Н. Нәжми //Бәләбәй хәбәрләре: Ижтимагый-сәясәт газетасы. –2013. – 5 февраль.

44. Кеше йөрәгендә мин дә, димен, Урын алдым бугай аламын [Шигырьләр “Милли жаным” китабынан] /Н. Нәжми //Өмет: Башкортостан яшьләре гәзиты. – 2013. – 9 февраль. – Б. 14.

45. Татар теле /Н. Нәжми //Доньяда күп нәрсә күрдең, Әй, мөкәттәс Тукай теле...//Мәдәни жомга. - 2017. – 3 ноябрь. –Б.7

46. Татар теле /Н. Нәжми //Мәдәни жомга. – 2017. – 17 ноябрь. – Б.9.

Песни. написанные на стихи Назара Наджми

Назар Нәжми һүзәрәнә язылган йырлар

Назар Нәжми сүзләрәнә язылган жырлар

башкорт телендә – на башкирском языке

47. Ағастар (Деревья) [Н. Сабитов муз.] //Вокаль ансамблдәр өсөн йырлар (Песни для вокальных ансамблей). – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1980. – Б. 37-42.

48. Атай йорто [Р. Хәсәнов муз.] //Хәсәнов, Р. Коштар осорам: йырлар /Р. Хәсәнов. – Өфө: Башк. китап нәшр., 1987. – Б.28-29.

49. Һиңә тағы мин бер киләм әле (Вернусь к тебе) // Вокаль ансамблдәр өсөн йырлар (Песни для вокальных ансамблей). – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1980. – Б. 49-55.

50. Йөрәктән булһа [Р. Хәсәнов муз.] //Хәсәнов, Р. Коштар осорам: йырлар/Р. Хәсәнов. – Өфө: Башк. китап нәшр., 1987. – Б.30-32.

51. Кайтманығыз тыуған илдәргә [Р. Сахауетдинова муз.]//Сахауетдинова, Р. Гашиктар, һезгә өндәшәм! /Р. Сахауетдинова. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1987. – Б. 56-58.

52. Өфө йүкәләре [Р. Хәсәнов муз.]//Хәсәнов, Р. Коштар осорам: йырлар /Р. Хәсәнов. – Өфө: Башк. китап нәшр., 1987. – Б.22-23.

53. Гин – гүмер ағыштарым (Зимний романс) // Вокаль ансамблдәр өсөн йырзар (Песни для вокальных ансамблей). – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1980. – Б. 43-48.
54. Гин – гүмер ағыштарым //Хәсәнов, Р. Коштар осорам: йырзар /Р. Хәсәнов. – Өфө: Башк. китап нәшр., 1987. – Б.35-37.
55. Гиндостан кызына [Р. Хәсәнов муз.] //Хәсәнов, Р. Коштар осорам: йырзар /Р. Хәсәнов. – Өфө: Башк. китап нәшр., 1987. – Б.33-34.
56. Гыу һибегез гөлдәргә [Р. Хәсәнов муз.]//Хәсәнов, Р. Коштар осорам: йырзар /Р. Хәсәнов. – Өфө: Башк. китап нәшр., 1987. – Б.23-25.
57. Ярай әле ерзә һағыныу бар[Р. Хәсәнов муз.] //Хәсәнов, Р. Коштар осорам: йырзар /Р. Хәсәнов. – Өфө: башк. китап нәшр., 1987. – Б.26-28.
58. Батырзар йыры [З. Исмәғилев муз.] //Йырлайык дустар. Яңыртылған, өсөнсе басма. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1991. – Б. 19.
59. Дуслык, дуслык...[Х. Әхмәтов муз.] //Йырлайык дустар. Яңыртылған, өсөнсе басма. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1991. – Б. 114.
60. Мендем бейек Уралтау башына [З. Исмәғилев муз.] //Йырлайык дустар. Яңыртылған, өсөнсе басма. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1991. – Б. 26.
61. Таузар йыры [З. Исмәғилев муз.] //Йырлайык дустар. Яңыртылған, өсөнсе басма. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1991. – Б. 85.
62. Үтте был матур көн [Ш. Кульбарисов муз.] //Йырлайык дустар. Яңыртылған, өсөнсе басма. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1991. – Б. 121.
63. Әгәр таң булһаң... [Т. Шәрипов муз.]//Шәрипов, Т. Ташкындарза акһын һағышым: йырзар /Т. Шәрипов. – Өфө: 1993. – Б. 151-152.
64. Башкортостан икмәге [З. Исмәғилев муз.] //Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б. 208.
65. Берәүзең берәүенә[А. Хәсәйенов муз.] // Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б.19.
66. Ләлә [З. Исмәғилев] // Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б.281.

67. Мине юлдар сакыра [Р.Хәсәнов муз.] // Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б.281.
68. Өфө йүкәләре [Р. Хәсәнов муз.] //Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б.62.
69. Таузар йыры [З. Исмәгилев муз.] // Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б.484.
70. Утте был матур көн [Ш. Колбарисов муз.] //Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б. 346.
71. Һин – ғүмер ағыштарым [Р. Хәсәнов муз.] //Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б. 369.
72. Һиңә тағы мин бер киләм әле [Р.Хәсәнов муз.] //Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б. 383.
73. Юкка тугел, юкка түгелдер [Р. Хәсәнов муз.] //Йырлайык дустар. – Өфө: “Китап”, 1999. – Б. 522.
74. Тар һукмак буйлап [Б. Йәникәев муз.] //Йәникәев, Б. Вақыттарзы булмай туктатып /Б. Йәникәев. – Өфө: 2005. – Б. 42.
75. Тыуған калам [Б. Йәникәев муз.] //Йәникәев, Б. Вақыттарзы булмай туктатып /Б. Йәникәев. – Өфө: 2005. – Б. 43.
76. Ғүмер [М. Ғиләжев муз.]//Ғиләжев, М. Күңелем моңдары: иҫтәлектәр, йырзар, шиғырзар /М. Ғиләжев. – Өфө: “Китап”, 2007. – Б. 219.
77. Берәүзең берәүенә [А. Хәсәйенов муз.] //Йырлайык, дустар! Йырзар. – Өфө: “Китап”, 2009. – Б 176.

татар телендә – на татарском языке

78. Матур була[Р. Хакимов муз.] //Популяр композиторлар Нәфисә һәм Ризван Хәкимнәр җырлары. – Уфа: 1991. – Б. 32-33.
79. Ләлә [З. Исмәгыйлов муз.] //Җырым сиңа булсын. Әниләр, хатыннар, кызлар хакында җырлар. – Уфа: “Мәгрифәт”, 1994. – Б.39.
80. Юкка түгел, юкка түгелдер [Р. Хәсәнов муз.]//Их, күңел ача(мәжлес җырлары һәм бию көйләре). – Казан: Татар китап нәшр., 1996. – Б.163-164.

ГЛАВА II – II БҮЛЕК – ШҮБҮЛЕК

Литература об отдельных произведениях Н. Наджми

Н. Нәжминен айырым әсәрзәре тураһында

81. Хабилов, А. Противостояние добра и зла: двойник человека в облике Дьявола в одноименной поэме Н. Наджми /А. Хабилов //Бельские просторы: Ежемесяч. обществ.- полит. литер.- худож. журнал. – 2004. - №10.- С. 117-

82. Ступина, Х.Н. Использование технологии продуктивного чтения в III классе: Стихи башкирских поэтов о войне // Башкортостан укытыусыһы = Учитель Башкортостана: Фәнни-педагогик һәм методик айлык журн..— 2015 .— № 6 (952) .— С.33-35.

башкорт телендә – на башкирском языке

83. Шишмә ағышына окшаған ижад [Назар Нәжмиҙең “Ағым”, “Ике Зөләйхә”, “Тере кан”, “Бер туғандар”, поэмалары хаҡында] //Хәбилов, Ә. Өзәби тәнкит мәкәләләре /Ә. Хәбилов. – Өфө: “Китап”, 2006. – Б.63-105.

84. Хәбилов, Ә. Назар Нәжмиҙең “Ике Зөләйхә” поэмаһында шәхес, ғаилә һәм әхлаҡ мәсьәләләре /Ә. Хәбилов //Башкортостан укытыусыһы: Ижтимағи-педагогик һәм фәнни-методик айлык журнал. – 1998. - №2. – Б.30-

85. Хәбилов, Ә. Назар Нәжмиҙең “Бер туғандар” поэмаһы /Ә Хәбилов //Башкортостан укытыусыһы: Ижтимағи-педагогик һәм фәнни-методик айлык журнал. – 2001. - № 9. – Б. 37-38

86. Хәбилов, Ә. Назар Нәжмиҙең “Ағым” поэмаһы /Ә. Хәбилов //Башкортостан укытыусыһы: Ижтимағи-педагогик һәм фәнни-методик айлык журнал. – 2003. - №2. – Б. 33.

87. Вәхитова, Ә.У. Назар Нәжми “Гармунсы дуҫ” пьесаһында дуҫлыҡ һәм мөхәббәт темаһы /Ә.У. Вәхитов //Башкортостан укытыусыһы: Ижтимағи-педагогик һәм фәнни-методик айлык журнал.– 2013. - №1. Б. 20-21.

ГЛАВА III - ШБУЛЕК -ШБУЛЕК

Жизнь и творчество –

Тормошо һәм ижады - Тормышы һәм ижаты

Официальные материалы - Официаль материалдар

88. О присвоении почетного звания «Народный поэт Республики Башкортостан» Бикбаеву Р.Т. и Назмутдинову Н.Н.: Указ Президиума Верховного Совета Республики Башкортостан //Сов. Башкирия: Обществ.-полит. газета. – 1993. - 29 янв.

89. О присвоении почетного звания «Народный поэт Республики Башкортостан» Бикбаеву Р.Т. и Назмутдинову Н.Н.: Указ Президиума Верховного Совета Республики Башкортостан //Известия Башкортостана: Обществ.- полит. газета. – 1993. - 29 янв.

90. Указ Главы РБ от 10 марта 2017 года № УГ-33 “О праздновании 100-летия со дня рождения Назара Назмутдиновича Наджми (Назара Наджми) Система ГАРАНТ: <http://base.garant.ru/44216188/#ixzz50fPw7cvZ>

Общий раздел – дөйем бүлек – гомуми бүлек

91. Назар Наджми (1918) //Поэты Башкирии: Антология в 2-х томах. Т.1. – Уфа: Башк. кн. изд., 1980. – С. 311.

92. Назар Наджми //Поэты Башкирии: Антология башкирской советской поэзии в 2-х томах. Т.1. – Уфа: Башкир.книж. изд., 1980. – С. 311.

93. Назар Наджми (1918-1999) //Антология поэзии Башкортостана. Голоса веков. – Уфа: “Китап”, 2007. – С. 181.

94. Назар Наджми // История и культура Башкортостана: Хрестоматия /сост. В.С. Мавлетов. – Уфа: “Уфимский полиграфкомбинат”, 2008. – С.172-179.

95. Народный поэт РБ Назар Наджми //Назар Нәжми: буклет [на рус. и

баш. яз.] /ред.-сост, оформ. Р. Низамов. - Уфа: 2008. – С. 2, 6.

96. Назар Наджми. Жизнь и творчество: книга-альбом /Сост. К.А. Аралбаев, И.Л. Киньябулатов. – Уфа: “Китап”, 2013. – 208 с.

97. Назар Наджми (1918-1999) //Антология детской литературы в 2-х томах. Т. 1. – С.161-162.

башкорт телендә – на башкирском языке

98. Назар Нәжми //Башкорт драматургияһы антологияһы. 2-се китап /Төз. И. Бүләков. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1984. – Б. 69.

99. Моң [ижади портрет] //Мусин Н. Ихлас күнелдән һөйләшеү: Ижади портреттар, очерктар, әдәби тәнкит мәкәләләре /Н. Мусин. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1990. – Б.13-30.

100. Кәрим, М. Шағир – юлда /М.Кәрим //Әзәбиәт: 11-се класс өсөн хрестоматия / Төз. М.Ф. Гәйнуллин, Ғ.Б. Хөсәйенов. – Өфө: Башкорт. китап. нәшр., 1991. – Б.277-278.

101. Нәжми, Н. (1918) // Әзәбиәт: 11-се класс өсөн хрестоматия / Төз. М.Ф. Гәйнуллин, Ғ.Б. Хөсәйенов. – Өфө: Башкорт. китап. нәшр., 1991. – Б. 276

102. Хәмизуллина, М. Назар Нәжми /М. Хәмизуллина. – Өфө: “Китап”, 1993. – Б. 347-379.

103. Нәжми, Н. Әйтер һүзем /Н. Нәжми. – Өфө: “Китап”, 1997. – Б. 3-4.

104. Котошов, Р. Урау-урау фронт юлдары /Р. Котошов //Һуғыш үтте, һағыш калды. – Өфө: “Китап”, 2000. – Б.381-385.

105. Назар Нәжми (1918-1999) //Башкорт шифриәте антологияһы. Боронғонан алып XX быуат азағына тиклемге осор. – Өфө: “Китап”, 2001. – Б. 406-407.

106. Назар Нәжми //Хөсәйенов, Ғ. Әсәрзәр. Өс томда. 3-се том. Язмышыма язғаны /Ғ. Хөсәйенов. – Өфө: “Китап”, 2001. – Б. 387-404.

107. Игебаев, А. Шағир кулдарының йылыһы /А. Игебаев //Игебаев,

А. Язмыш юлкайзары урау-урау...: әдәби портреттар, хәтирәләр, бағышлаулар /А. Игебаев. – Өфө: “Китап, 2002. – Б.35-36.

108. Аралбай, К. Назар Нәжми /К. Аралбай //Ғаилә календары. – Өфө: “Китап”, 2007. – Б.23.

109. Хөсәйенов, Ғ Шигри тамсылар /Ғ. Хөсәйенов. – Өфө: “Китап”, 2008. – Б. 7-10.

110. Нәжми, Н. Яктылык юғарынан төшә [съезда һөйләнгән отчет докладынан] /Н. Нәжми //Ил язмышы, заман һулышы. – Өфө: “Китап”, 2009. – Б.153-169.

111. Назар Наджми : буклет /ред.-сост, оформ. Р. Низамов. - Өфө: 2008. – Б. 6. – (башк, рус. тел.).

112. Назар Нәжми ижадын фәнни нигеззә йөрәнеү мәсьәләһенә карата //Хәбирова, Ә. Юл сатында /Ә Хәбирова. – Өфө: “Китап”, 2011. – Б. 110-124.

113. Назар Нәжми (1918-1999) //Балалар әзәбиәте антологияһы ике томда. 1-се том. – Б. 160.

114. Назар Нәжми. Тормошо һәм ижады. Китап-альбом /Төз. К.Ә. Аралбаев, И.Л. Кинйәбулатов. – Өфө: “Китап”, 2013. – 208 б.

115. Бөтәһе лә үткәндәрзә калды //Чанышева, Ф. Хәтерзәге якты мизгелдәр: мәкәләләр, истәлектәр, шиғырлар /Ф. Чанышева. – Өфө: “Китап”, 2013. - Б. 58-68.

116. Назар Нәжми (1918-1999) //Йәшәү һақына-Во имя жизни-Яшәү һақына: очерктар, һикәйәләр, шиғырлар. – Өфө: “Китап”, 2015. – Б.186. – (башк. рус. тат. тел.).

татар телендә – на татарском языке

117. Рәхим, Гәрәй Моңнар шагыйре /Г. Рәхим. – Казан: Татар китап нәшр., 1988. – Б.3-4.

118. Габидуллина, Ф. Дүртөйләнен сүнмәс кояшы /Ф. Габидуллина //Жырның булмый соңлаганы [Н. Нәжмигә бағышлаган шиғырь китабы]. – Уфа:, 2015. – Б.3-4.

периодических изданиях - периодик басмаһында - вакытлы матбуғатта

119. Ахметова, Г. Поэзия и музыка [музыкальность поэзии Назара Наджми] /Г. Ахметова //Известия Башкортостана: Обществ.- полит. газета. – 1998. –5 февр.
120. Сафуанов, С. “Я всю жизнь стучусь в ворота человеческих сердец...” /С. Сафуанов //Известия Башкортостана: Обществ.- полит. газета. – 1998. – 5 февр.
121. Хабиров, А. Путь к зрелости и признанию /А. Хабиров //Ватандаш: Обществ.- полит., науч.- попул. и худож. ежемесеч. журнал. – 1998. - №2. – С. 146-152.
122. Звездные часы поэта //Известия Башкортостана: Обществ.-полит. газета. – 1998. – 11 марта.
123. Мусфуллин, М. Земляки чествуют поэта /М. Мусифуллин //Известия Башкортостана: Обществ.-полит. газета. – 1998. – 1 апр.
124. Набиев, Х. Нити судьбы или Возвращение Поэта /Х. Набиев //Известия Башкортостана: Обществ.-полит. газета. – 1999. – 20 февр.
125. Филиппов, А. О Назаре Наджми... /А. Филиппов //Сов. Башкирия: Обществ.- полит. газета – 1999. – 14 сент.
126. Филиппов, А. Памяти Назара Наджми /А. Филиппов //Истоки: Информ.- публ. еженедельник. – 1999. - №18(сент.). – С. 2.
127. Хабиров, А. Первая осень без Назара Наджми /А. Хабиров //Бельские просторы: ежемесеч. Обществ.- полит.литер.- худож. журнал. – 2000. - №9. – С. 139-143.
128. Тимерханов, И. Во славу автора “Зимнего романса” /И. Тимерханов //Республика Башкортостан: Обществ.- полит. газета. – 2001. – 23 февр.
129. Хабиров, А. Жизнь – как трель соловьиная /А. Хабиров //Республика Башкортостан: Обществ.- полит. газета. – 2003. – 4 февр.
130. Хабиров, А. Юность поэта /А. Хабиров //Бельские просторы: ежемесеч. обществ.- полит. литер.- худож. журнал. – 2003. - №2. – С. 108-116.

131. Филиппов, А. Ненайденные тетради /А. Филиппов //Истоки: Информ.- публ. еженедельник. – 2004. – 14 янв. – С. 7.
132. Ишбулатова, Р. Патриот земли башкирской /Р. Ишбулатова //Истоки: Информ.- публ. еженедельник. – 2008. – 10 сент.
133. Николенко, И. Ходят песни по полям и странам /И. Николенко //Республика Башкортостан: Обществ.- полит. газета. – 2008. – 6 февр.
134. Филиппов, А. Лавины страстей и чувств: к 90-летию Назара Наджми / А. Филиппов // Республика Башкортостан: Респ. обществ.- полит. газ. – 2008. – 5 фев.
135. Хантимиров, Р. Его строки живой сердцебиение /Р. Хантимиров //Истоки: Информ.- публ. еженедельник. – 2008. – 6 февр. – С.7.
136. Шарова, Е. Пронесся я, жизнь, по дорогам верхом на крылатом коне... /Е. Шарова //Республика Башкортостан: Обществ.-полит. газета. – 2008. – 21 февр.
137. Давлетов, Р. Народному поэту посвящается /Р. Давлетов //Республика Башкортостан: Обществ.-полит. газета. – 2008. – 6 марта.
138. Хабилов, А. Десятая осень без Назара Наджми /А. Хабилов //Бельские просторы:Ежемесяч. обществ.- полит. литер.- худож. журнал. – 2009. - №8. – С. 117-119.
139. Хабилов, А. Переключка с Пушкиным /А. Хабилов //Республика Башкортостан: Обществ.-полит. газета. – 2009. – 3 сент.
140. Хабилов, А. Назар Наджми и русская поэзия /А. Хабилов //Бельские просторы: Ежемесяч. обществ.- полит. литер.- худож. журнал. – 2011.- №8. – С.124-127.
141. Хабилов, А. В зеркале Назара Наджми/ А. Хабилов // Бельские просторы : Ежемес. обществ.-полит. и лит.-худож. журн. – 2012. - №8. - С. 84-87.
142. Султангареев, Р. Байки о товарищах по перу / Р. Султангареев // Бельские просторы: Ежемес. обществ.-полит. и лит.-худож. журн. - 2015.- № 7.— С. 66-77.

143. Галимов, А. Главная пристань: Прошлое дюртюлинцев связано с рекой Белой. Настоящее - с "молочной рекой" /А. Галимов //Республика Башкортостан: Респ. обществ.- полит. газ. - 2015 .— 4 дек.(№№231-232) . - С. 8. – (Очарование провинции).

башкорт телендә - на башкирском языке

144. Башкортостандың халык шағиры Назар Нәжмигә бөгөн 80 йәш тула [махсус сығарылыш] //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 1998. – 5 февр.

145. Ғиләжев, Х. Без һалдаттар бит әле! /Х. Ғиләжев //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 1998. – 5 февр.

146. Назар, Хәсән. Яңғыз елкән күренә / Х. Назар //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите.– 1998. – 5 февр.

147. Тағы килде көззәр, ләкин һинһез килде //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 1999. – 7 сент.

148. Тимбикова, К. Шағырзың һуңғы хаты /К. Тимбикова //Ағизел: Өзәби һәм ижтимағи-сәйәси журнал. – 2000. -№2. – Б. 180-181.

149. Ямалетдинов, М. Тетрәткес юғалтыу /М. Ямалетдинов //Ағизел: Өзәби һәм ижтимағи-сәйәси журнал. – 2000. - №2. – Б. 177-179.

150. Асанбаев, Н. Таузар бейек [истәлектәр] /Н. Асанбаев //Ағизел: Өзәби һәм ижтимағи-сәйәси журнал. – 2000. - №11. – Б. 130-137.

151. Мифтахов, Р. Шағир иленәнарбар көсә [Назар Нәжмиҙең истәлеген хөрмәтләү] /Р. Мифтахов. – Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2000. – 6 сент.

152. Мөзәрисова, Х. Кем уйлаған... [истәлек] /Х. Мөзәрисова //Ағизел: Өзәби һәм ижтимағи-сәйәси журнал. – 2001. - №2. – Б. 144-149.

153. Хәбилов, Ә. Назар Нәжми хаттары: осрашыузар, тәһсораттар, уйланыузар /Ә. Хәбилов //Ағизел: Өзәби һәм ижтимағи-сәйәси журнал. – 2001. - №9. – Б. 163-175.

154. Чанышева, Ф. Бөтәһе лә үткәндәрзә калды... /Ф. Чанышева

//Ағизел: Өзәби һәм ижтимағи-сәйәси журнал. – 2001. - №2. – Б. 139-143.

155. Хөсәйенов, Ғ. Башкортостандың халык шағирзары. Назар Нәжми. /Ғ. Хөсәйенов //Ағизел: Өзәби һәм ижтимағи-сәйәси журнал. – 2002. - №11. – Б.170-179.

156. Мифтахов, Р. Шағир хаттары /Р. Мифтахов //Хәнәк. – 2003. - № 2. – Б.8.

157. Шағир кулдарының йылыһы /А. Игебаев //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2008. – 5 февр.

158. Мифтахов, Р. Йөрәк теле /Р. Мифтахов //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2008. – 5 февр.

159. Мусин, Н. Һуңғы сәфәр /Н. Мусин //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2008. – 26 февр.

160. Хәбиров, Ә. Назар Нәжми ижадын өйрәнәү мәсьәләһенә карата /Ә. Хәбиров //Ағизел: Өзәби һәм ижтимағи-сәйәси журнал. – 2008. - № 2. – Б. 170-178.

161. Мифтахов, Р. Серле шиғриәт иле /Р. Мифтахов //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2013. – 5 февр.

162. Хәбиров, Ә. Назар Нәжмиҙең эстетик караштары /Ә. Хәбиров //Ватандаш: Ижтимағи-сәйәси, фәнни-попул. һәм нәфис айлыҡ журнал. – 2014. - №7. – Б. 102-122.

163. Мусин, Н. Шағирзың сер һандығы /Н. Мусин //Башкортостан: Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2015. – 3 июнь.

татар телендә – на татарском языке

164. Идрисов, Р. Ак күңелле шагыйрь /Р. Идрисов //Тулпар: Башкортостан яшьләре журналы. – 2008. - №2. – Б. 4-7.

165. Ризванов, Ф. Якташ шагыйрь – горурылығыбыз /Ф. Ризванов //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2008. – 5 фев.

166. Сафуанов, С. Өч рәсем турында өч сүз /С. Сафуанов //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2008. – 5 фев.

167. Сәлимуханов, Б. Бәек шәхесне юксынып /Б. Сәлимуханов //Кызыл таң: Респ. ижтимагый-сәяси һәм мәдәни басмасы. – 2008. – 5 фев.
168. Наҗар Нәҗми хатлары //Казан утлары: Әдәби-нәфис һәм ижтимагый-сәяси журнал. – 2009. - №9. – Б. 155-169
169. Казыйханов, В. Бу дөнъяда яшәгәнсең, Юкка түгелдер... /В. Казыйханов //Кызыл таң: Респ. ижтимагый-сәяси һәм мәдәни басмасы. – 2010. – 8 сент.
170. Чанышева, Ф Барысы да үткәннәрдә калды /Ф. Чанышева //Кызыл таң: Респ. ижтимагый-сәяси һәм мәдәни басмасы. – 2011. – 5 фев.
171. Хафизов, С. Йөрәгемнең тибешендә – милли жаным [Н. Нәҗминенң “Милли жаным” китабына караш] /С. Хафизов //Кызыл таң: Респ. ижтимагый-сәяси һәм мәдәни басмасы. – 2011. – 28 май.
172. Фазлетдинов, Илдус. Шагыйрь рухына һәйкәл /["Милли жаным" китабына бер караш]/И. Фазлетдинов //Тулпар: Башкортостан яшьләре журналы. – 2011. - №6. – Б. 63.
173. Киньябулатов, И. Зур шигъриятнең тарту көче / И. Киньябулатов // Кызыл таң : респ. ижтимагый-сәяси һәм мәдәни басмасы .— Уфа., 2011 .— 21 сент .— Б.3.
174. Галимуллин, Ф. Якты шәхес, олы иҗат /Ф. Галимуллин //Казан утлары: Әдәби-нәфис һәм ижтимагый-сәяси журнал. – 2011. - №12. – Б.156.
175. Кәшфиева, Л. Үз илендә пәйгәмбәрләр була! /Л. Кәшфиева //Кызыл таң: Респ. ижтимагый-сәяси һәм мәдәни басмасы. – 2012. – 13 сент.
176. Хәбиров, Ә.Х. Башкорт шагыйре Наҗар Нәҗми һәм татар әдәбияты /Ә.Х. Хәбиров //Башкортостан укытыусыһы: Ижтимагый-педагогик һәм фәнни-методик айлык журнал. – 2012. - № 11-12.
177. Хәбиров, Ә.Х. Башкорт шагыйре Наҗар Нәҗми һәм татар әдәбияты /Ә.Х. Хәбиров //Башкортостан укытыу: Ижтимагый-педагогик һәм фәнни-методик айлык журнал. – 2013. - №1. – Б. 62-68.
178. Гыймалетдинова, С. Миңеште авылына сәяхәт /С. Гыймалетдинова //Өмет: Башкортостан яшьләре гәзите.– 2013. – 5 фев. – Б.5.

179. Низаметдинова, Р. Авыл көе... /Р. Низаметдинова //Өмет: Башкортостан яшьләре гәзите. – 2013. – 5 фев. – Б.5.
180. Мөхәмәтжанова, З. “Якты күздә кешеләргә ачтым йөрәгемнең якты һәм серен” /З. Мөхәмәтжанова //Өмет: Башкортостан яшьләре гәзите. – 2013. – 9 февр.- Б. 15.
181. Шаммас, Р. Иҗатчы бәхете [истәлек] Р. Шаммас //Кызыл таң: Респ. иҗтимагый-сәясәи һәм мәдәни басмасы. – 2017. – 9 февр. – Б.7.
182. Гомерендә – халкы язмышы, жырларында – халык моңнары [шигырьләре һәм ижады] //Өмет: Башкортостан яшьләре гәзите. – 2017. – 15 сент.- Б. 11.
183. Габидуллина, Ф. Дүртөйләнең сүнмәс кояшы /Ф. Габидуллина //Кызыл таң: Респ. иҗтимагый-сәясәи һәм мәдәни басмасы. – 2017. – 2 нояб.

Н. Наджми в энциклопедиях, библиографических указателях

Н. Нәжми энциклопедияларза, библиографик күрһәткестәрзә

184. Назар Наджми //Краткая литературная энциклопедия. Т.5. - М.: 1968. – С.73.
185. Назар Наджми //Гайнуллин М.Ф. Писатели Советской Башкирии: библиографический справочник /М.Ф. Гайнуллин, Г.Б. Хусаинов. – Уфа: 1969. – С. 282-284.
186. Назар Наджми //Гайнуллин М.Ф. Писатели Советской Башкирии: библиографический справочник /М.Ф. Гайнуллин, Г.Б. Хусаинов. – Уфа: 1977. – С. 278-281.
187. Назар Наджми //Тимергалина, Р.Х. Писатели Советской Башкирии: указатель литературы (1917-1978 г.г.). – Уфа:, 1980. – 119-121.
188. Назар Наджми //Гайнуллин М.Ф. Писатели Советской Башкирии: библиографический справочник /И.Ф. Гайнуллин, Г.Б. Хусаинов. – Уфа: 1988. – С. 274-276.
189. Наджми Назар /Р.З. Шакуров //Башкортостан: Краткая

энциклопедия. – Уфа: “Башкирская энциклопедия”, 1996. – С. 421.

190. Назджи Назар //Календарь памятных дат по Республике Башкортостан на 1998 год. – Уфа: 1997. – С. 33-35.

191. Назар Назджи (1918) [Государственная премия им. Салавата Юлаева за книгу стихов “Снега идут”] //Багуманов, А. Лауреаты премии имени Салавата Юлаева: статьи-зарисовки (о творчестве) /А. Багуманов, Ф. Фаизова. – Уфа: “Китап”, 1999. – С. 43-45.

192. Список лауреатов премии имени Салавата Юлаева //Информационный бюллетень №3(36): историко-биографические и информационно-аналитические материалы, посвященные 250-летию со дня рождения Салавата Юлаева. – Уфа: 2004. – С.57.

193. Назар Назджи (1918-1999) //Писатели земли башкирской: справочник /сост.: Р.Н. Баимов, Г.Н. Гареева, Р.Х. Тимергалина. – Уфа: “Китап”, 2006. – С. – 297-299.

194. Назджи Назар (Назмутдинов Назар Назмутдинович) – башкирский поэт-песенник, драматург, литературный критик, публицист, переводчик //Малая юношеская энциклопедия: пособие-справочник для учащихся 5-11 классов общеобразовательных школ, гимназий, колледжей, лицеев и студентов ВУЗов по истории и культуре и географии Башкортостана. – Уфа: “Здравоохранение Башкортостана”, 2007. – С. 181.

195. Назджи Назар /Р.З. Шакуров //Башкирская энциклопедия. В 7 т. Т.4. Л-О /гл. ред. М.А. Ильгамов. – Уфа: “Башкирская энциклопедия”, 2008. – С. 330.

196. Назар Назджи //Председатели правления Союза писателей Башкортостана //Судьба земли, дыхание времени. – Уфа: “Китап”, 2009. – С.583.

197. Назар Назджи //Народные поэты и писатели Республики Башкортостан //Судьба земли, дыхание времени. – Уфа: “Китап”, 2009. – С.584.

198. Назар Назджи //Писатели-лауреаты Государственной премии

Республики Башкортостан имени Салавата Юлаева //Судьба земли, дыхание времени. – Уфа: “Китап”, 2009. – С.586.

199. Назар Наджми (1918-1999) //Писатели земли башкирской: справочник /сост.: Р.Н. Баимов, Г.Н. Гареева, Р.Х. Тимергалина. – Уфа: “Китап”, 2015. – С. - 406-408.

башкорт телендә – на башкирском языке

200. Гәйнуллин, М. Совет Башкортостаны языусылары: библиографик белешмә /М. Гәйнуллин, Г. Хәсәйенов. – Өфө: Башкорт. китап нәшр., 1988. – Б. 274-276.

201. Нәжми Назар /Р. Шәкүр //Башкортостан: Кыскаса энциклопедия. – Өфө: “Башкорт энциклопедияһы”, 1997. – Б. 455.

Увековечивание имени Назара Наджми

Назар Нәжми исемен мәңгеләштерерү

Нажар Нәжми исемен мәңгеләштерү

202. Постановление Президиума Дюртюлинского городского Совета РБ от 17.12.1998 N 11/8 "Об учреждении районной премии им. Назара Наджми"

203. Шарова, Е. Пронесся я, жизнь, по дорогам верхом на крылатом коне... [торжества, посвященные 90-летию поэта] /Е. Шарова //Республика Башкортостан: Общественно-политическая газета. – 2008. – 21 февр.

204. Лауреаты премии им. Н. Наджми (Дюртюлинский район) [постановление президиума Дюртюлинского городского Совета) 11/8 от 17.12. 1998 года “Об учреждении районной премии им. Назара Наджми”] //Судьба земли, дыхание времени. – Уфа: “Китап”, 2009. – С. 600-602

205. Имамова, Р. Дом-музей Назара Наджми: [в селе Миништы

Дюртюлинского р-на] /Р. Имамова //Ватандаш=Соотечественник=Compatriot: ижтимағи-сәйәси, фәнни-популяр һәм нәфис айлык журн. - 2012 .— №1 .— С. 198-199

206. Габидуллина, Ф. Звезда по имени Назар /Ф. Габидуллина //”Песнь не бывает опоздалой”. – Уфа:, 2015. – С. 157

207. Андреева, Е. Зажжен очаг мой – пусть зайдет прохожий [Дом-музей Н. Наджми] /Е. Андреева //Республика Башкортостан: Общественно-политическая газета. – 2015. – 11 июня.

башкорт телендә - на башкирском языке

208. Мөхәмәтйәнова, З. “Мин тағы ла Назарлырак булдым...” [Н. Нәжми исемендәге премия лауреаттары] /З. Мөхәмәтйәнова //Башкортостан:Республиканың ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2014. – 18 фев.

татар телендә – на татарском языке

209. Жырның булмый соңлаганы... [Н. Нәжмигә багышланган шигырьләр] /Төз. Ф. Габидуллина. – Уфа: 2015. – 165 б.

210. Кәримов, М. Хаксызлыкта усал була белде [Н. Нәжмигә багышланган шигырьләр жыентыгы донья күрде] /М. Кәримов //Кызыл таң: Респуб. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2016. – 21 гыйн. – Б.7.

211. Латыпова, М. Шагыйрь һәйкәленә сукмак өзәлмәс [Хәтер кичәсендә Н. Нәжми исемендәге премия багышланды] /М. Латыпова //Кызыл таң: Респуб. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2016. – 13 фев.

Посвящения – багышламалар - багышлаулар

башкорт телендә - на башкирском языке

212. Үзең бөйөк, үзең ябай: шиғыр /А. Игебаев Елеп бара ғүмер йомғағы /А. Игебаев. – Өфө: “Китап”, 2000. – Б. 310-312.

213. Назар Нәжми /А. Игебаев //Игебаев, А. Язмыш юлкайзары урау-урау..: әдәби портреттар, хәтирәләр, бағышлаулар /А. Игебаев. – Өфө: “Китап”, 2002. – Б.33-34.

214. Янған китап [Назар Нәжмиҙең якты иҫтәлегенә] /К. Аралбай //Аралбай, К. Хәтеремдең тере куззаны: иҫтәлектәр, бағышлаулар, ижади портреттар, әзәбиәт, сәнғәт һәм халыҡ ижадына қағылышлы язмалар /К. Аралбай. – Өфө: “Китап”, 2007. – Б. 109-110.

215. Үзең бөйөк, үзең ябай //Игебаев, А. Ғүмер аяулы: шиғырлар. Поэмалар. Кобайырлар /А. Игебаев. – Өфө: “Китап”, 2015. – Б.308-309.

в периодических изданиях –

периодик басмаһында - вақытлы матбуғатта

башкорт телендә – на башкирском языке

216. Шиғыр аэродромы /М. Кәримов //Хәнәк. – 2002. - № 11. – Б.2.

217. “Тиле” шағир /М. Сәлимов // Хәнәк. – 2002. - № 11. – Б.2.

218. Шағир кулдарының йылыһы /А. Игебаев //Башкортостан: Респ. ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2008. – 5 февр.

219. Үтә йылдар /Хәсән Назар //Башкортостан: Респ. ижтимағи сәйәси гәзите. – 2008. – 5 февр.

220. Юкка түгелдер /Ә. Ниғмәтуллин //Башкортостан: Респ. ижтимағи-сәйәси гәзите. – 2008. – 5 февр.

221. Назар Нәжми һәйкәле янында уйланыу /Аралбай, К. “Ғүмер

йомғағымдың ебе Ерзе кат-кат урарға ла еткәндер...” /К. Аралбай //Ватандаш: Ижтимағи-сәйәси, фәнни-попул. һәм нәфис айлык журнал. – 2017. - №8. – Б.104.

татар телендә – на татарском языке

222. “Барысы да соңлап килде миңа...” /М. Кәримов //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 1998. – 5 февр.

223. Сәлам: шигырь Наҗар Нәжмигә /Р. Гатауллин //Өмет: Башкортостан яшьләр гәзите. – 1999. – 12 июнь.

224. Багышлау /Р. Идиятуллин //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 1999. – 25 февр.

225. Юксыну: шигырь /Р. Гайнанова //Башкортостан укытыусыһы: Ижтимағый-педагогик һәм фәнни-методик айлык журнал – 2006. -№1. – Б.67

226. Халык аңа һәйкәл куйган /Ф. Рәхмәтуллин //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2008. – 5 фев.

227. Ут алырлык кешем бар иде дә...[Н. Нәжмигә кәләмдәшләре ижат иткән шигырьләр] //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2011. – 7 сент. – Б.4.

228. Шагыйрь исеме күңелләрдә Мәңгегә балкып янар! [Дүртөйлә шәһәренең мәктәб балаларының ижаты] //Тулпар: Башкортостан яшьләр журналы.– 2013. - № 4. – Б.40.

229. Котлау сүзе; Ул да яшь иде; [“Жырның булмый соңлаганы” дигән жыентыктан]/Х. Туфан //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2017. – 2 нояб.

230. Син бит гашыйк булгансың; Килсен әле ул [“Жырның булмый соңлаганы” дигән жыентыктан] Р.Миңнуллин //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2017. – 2 нояб.

231. Наҗар агай Нәжмигә [“Жырның булмый соңлаганы” дигән жыентыктан] Р. Гаташ //Кызыл таң: Респ. ижтимағый-сәйәси һәм мәдәни басмасы. – 2017. – 2 нояб.

232. “Һәр нәрсәдә дә соңлап килде сиңа...” [“Жырның булмый соңлаганы” дигән жыентыктан] И. Юзеев //Кызыл таң: Респ. ижтимагый-сәйяси һәм мәдәни басмасы. – 2017. – 2 нояб.

233. Соңламый; Шагыйрь аэродромы; Шагыйрь заманы [“Жырның булмый соңлаганы” дигән жыентыктан] М. Кәримов //Кызыл таң: Респ. ижтимагый-сәйяси һәм мәдәни басмасы. – 2017. – 2 нояб.

234. Таннардада гармун уйнадың [“Жырның булмый соңлаганы” дигән жыентыктан] Ә. Атнабаев//Кызыл таң: Респ. ижтимагый-сәйяси һәм мәдәни басмасы. – 2017. – 2 нояб.

**ИМЕННОЙ УКАЗАТЕЛЬ
ИСЕМДӘР КҮРҮӘТКЕСЕ
ИСЕМНӘР КҮРСӘТКЕЧЕ**

- Андреева Е. - 207
Аралбаев К. -96; 114
Аралбай К. – 108; 213; 221
Асанбаев Н. - 150
Атнабаев Ә.- 234
Ахметова Г. – 119
Багуманов А. - 191
Баимов Р.Н. – 193; 199
Байымов Р.Н. – 22
Бикбаев Р. – 88; 89
Бүләков И. – 21; 98
Вәхитова, Ә.У. - 87
Габидуллина Ф.- 118; 183; 206; 209
Гайнанова Р. - 225
Гайнуллин М.Ф. - 185, 186, 188
Галимов А. - 143
Галимуллин Ф. - 174
Гареева Г.Н. – 193; 199
Гатауллин, Р. - 223
Гаташ Р. - 231
Гыймалетдинова С. - 177
Гәйнуллин, М.Ф. – 23; 100; 101; 200
Гиләжев М. –76, 145
Давлетов Р. – 137
Зиннатуллина, Х.Ш.- 22
Игебаев, А. – 107; 157; 211; 213;
215; 218;
Идиятуллин, Р. - 224
Идрисов Р. - 164
Ильгамов М.А. - 195
Имамова Р. - 205
Исмәгыйлов, З. - 79
Исмәғилев, З. – 58; 60; 61; 64; 66;
69
Ишбулатова Р. - 132
Йәникәев, Б. – 74; 75
Казыйханов В. – 169
Кинйәбулатов И.Л. - 114
Киньябулатов И.Л. – 96; 173
Кульбарисов Ш. – 62
Кәрим М. – 100
Кәримов М. – 210; 216; 222; 233
Кәшфиева Л. - 175
Колбарисов, Ш. - 70
Котошов Р. - 104
Латыйпова М. – 211
Мавлетов В.С. - 94
Миңнуллин Р. - 230
Мифтахов Р. – 151;156; 158; 161;
Мөзәрисов Х. – 152
Мөхәммәтжанова З. - 180

Мөхәмәтйәнова З. - 205
Мусин, Н. -99; 159; 169
Мусфуллин М. - 123
Набиев Х. - 124
Наджми, Н.Н.– 1-13; 34-39; 90-97;
119-143; 184-199
Назар Х. – 146; 219
Назмутдинов Н.Н. – 88;89
Ниғмәтуллин Ә. – 220
Низамов Р. 95; 111
Низаметдинова Р. - 179
Николенко И. - 133
Нәжми, Н. –14-32; 40-42; 98-116;
144-163; 200-201
Нәжми, Н. – 33; 43-46; 117-118;
164-183
Ризванов Ф. - 165
Рәхим Гәрәй. - 117
Рәхмәтуллин Ф. - 226
Сабитов, Н. - 47
Сафуанов С. – 120; 166
Сахауәтдинова, Р. - 51
Сәлимханов Б. – 142
Ступина Х.Н. 82
Султангареев Р. - 138
Сәлимов М. - 217
Тимбикова К. - 148
Тимергалина Р.Х. – 187; 193; 199
Тимерханов И. - 128
Туфан Х. - 229
Фазлетдинов Илдус. – 172
Фаизова Ф. - 191
Филиппов А. – 12; 125; 126; 131;
134
Хабиров А. – 81; 121; 124; 126; 127;
129; 130; 138; 139; 136; 140; 141
Хакимов, Р. - 78
Хантимиров Р. – 135
Хафизов С. – 171
Хөсәйенов, А. – 65; 77
Хөсәйенов, Ғ.Б. – 23; 100; 101; 106;
109; 155; 200
Хусаинов Г. – 185; 186; 188
Хәбиров Ә. – 84-86; 112; 153; 160;
162; 176
Хәмизуллина М. - 102
Хәсәнов, Р. – 48; 50; 52; 54-57; 67;
68; 71-73; 80
Чанышева Ф. – 115; 154; 170
Шакуров Р.З. – 189; 195
Шаммас Р.181
Шарова Е. – 136; 203
Шәкүр Р.З. - 201
Шәрипов, Т.– 63
Әхмәтов Х. - 59
Юзеев И. - 230
Ямалетдинов М. 149

УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ

ӘСӘРЗӘР КҮРҮӘТКЕСЕ

ӘСӘРЛӘР КҮРСӘТКЕЧЕ

- Ағастар (Деревья) - 47
АҒЫМ – 83; 86
Ак шишмә - 25
Аленушка - 5
Атай йорто - 48
Аяк өстө – 32
Багышлау - 224
Барысы да соңлап килде миңа - 222
Батырзар йыры - 58
Башкортстан – 12; 34; 37; 41
Башкортостан – 41
Башкортостан икмәге – 64
Бер ғүмер етмәй икән - 24
Бер туғандар – 83; 85
Березы – 5; 36
Беренсе кар - 30
Берәүзең берәүенә (Всегда под звездами)65; 77
Биш ураным быйыл Биштаузы - 24
В горах, на Урал-вершине - 13
Вечер над Агиделью – 9; 13
Время мчится - 36
Все с опозданием пришло ко мне 5
Всегда под звездами - 2
Вступление в партию– 5
Гармунсы дуҫ - 87
Гимнастика - 12
Горизонт–36
Ғүмер - 76
Ғүмерзең өс йыры - 27
Два всадника – 1; 5; 9
Два камня - 5
21 июня 1974 года - 34
Дерево и железо – 34
Дуҫлыҡ, дуҫлыҡ - 59
Дыхание -3
Жив курилка - 39
Здравствуй, Бобик – 5
Зимний романс - 12
Идут снега – 5
Ике ғүмер - 24
Ике егет – 42; 43
Ике Зөлейха – 83; 84
Ике Һыбай - 31
Икеле - 27
Империя үзе колап ятты – 24
Иптәш һәм дуҫ - 18
Йоклаған бала янында һүз - 23
Йөрәктән булһа - 50
Йыр тураһында баллада - 23
К счастью будней - 5
Калған ғүмеремә - 27

- Кем уйлаған - 20
- Кеше йөрәгендә мин дә...-44
- Килсен әле ул – 226
- Киске Ағизел - 30
- Котлау сүзе - 229
- Көтөүселәр – 27
- Кулдәк – 32
- Күңел дәфтәрәннән - 40
- Күңел сәхифәләре - 26
- Кайза булдым - 27
- Кайтманығыз тыуған ерзәргә 32; 51
- Кайын - 30
- Капкалар - 23
- Ленинский костер - 5
- Ләлә – 66; 79
- Любовь настагает меня - 34
- Матур була - 78
- Мендем бейек Уралтау башына - 60
- Милли жаным – 44; 172
- Мин үземә һәйкәл күя алманым 24
- Мине юлдар сакыра - 67
- Нажар агай Нәжмигә - 231
- Назар Нәжми - 213
- Назар Нәжми һәйкәле янында
уйланыу - 221
- Не ищю – 36
- Новогодний подарок - 12
- Өс тел– 42
- Отчий дом - 13
- Өфө йүкәләре – 52; 68
- Өч тел - 43
- Песня о корове -10
- Песня родному городу – 4
- Плащ палатка - 24
- Приглашение другу – 6; 7; 9
- Птицы - 13
- Родной аул – 12; 35; 38
- Рождение и смерть - 5
- Син бит гашыйк булгансың - 230
- Сиңа барам – 33
- Снега идут - 191
- Солдаты, солдаты - 36
- Соңламый – 230; 233
- Сосед по огню – 5; 8; 11
- Стих - 5
- Сәлам - 223
- Танкист - 32
- Таңнарда гармун уйнадың - 234
- Тар һукмак буйлап - 74
- Татар теле – 45; 46
- Тау һәм йылға - 22
- Таузар йыры – 61; 69
- Тере кан – 83
- Тиле шағир - 217
- Ты – моя пожизненная ровесница -
34
- Тыуған калам - 75
- Тяжесть - 5
- Уж полночь - 5
- Ул да яшь иде – 229

Ут алырлык кешем бар иде дэ...-227
 Ут күрше - 27
 Уфимские липы - 13
 Үз кояшы менән - 27
 Үзең бөйек, үзең ябай – 212; 215
 Үкенерлек түгел – 32
 Үткәндәргә хаттар - 19
 Үтте был матур көн – 62; 70
 Үтә йылдар - 219
 Халык аңа һәйкәл куйган - 226
 Найланма әсәрзәр – 14; 17; 29
 Наумы, ауылым! – 28
 Нәр нәрсәдә дэ соңлап килде сиңа -
 232
 Нин – гүмер ағыштарым 35; 54; 71
 Нин тыуғанда - 24
 Нинең ниндәй улыңмын мин 22; 27
 Ниндостан кызына - 55
 Ниңә тағы мин бер киләм әле 49; 72
 Нуғыш кызларына - 32
 Нуу һибегез гөлдәргә – 56
 Через речку - 12
 Шагыйрь аэродромы - 233
 Шагыйрь заманы - 233
 Шагыйрь исеме күңелләрдә...- 228
 Шағир аэродромы - 212
 Шағир кулдарының йылығы - 218
 Шазра пәрей - 27
 Шайхзада Бабиç– 9
 Әгәр таң булһаң...- 63
 Әйтер һүзем
 Әсәрзәр – 15; 16
 Юзеев И. - 232
 Юкка түгел, юкка түгелдер – 73
 Юксыну - 225
 Юкка түгелдер 32; 219
 Юкка тугел, юкка түгелдер - 80
 Я задумал уехать - 5
 “Я – земля” - 36
 Яз төсөндә - 22
 Язғы йыр - 21
 Янған китап - 214
 Япрактар бит койолмаған - 42
 Ярай әле ерзә һағыныу бар – 57
 Яралған йылдар - 24
 Яфраклар бит коелмаған - 43

Берёзы

...Порой белы, порой белесы.
Над полем, шляхом иль рекой
Великодушные березы,
Какой вы нации? Какой?
Да никакой.
Ведь вы – деревья.
И радовать должны сердца
Тем, что чужды высокомерья
И не меняете лица.

Яу кырлары

Яхшылыкмы. Яманлыкмы икән
(Мөмкинме ул, әллә түгелме?) –
Үлемнәргә мин күнегәм кебек,
Яу кырында күнгән шикелле.
Күнегәмме? Юктыр!.. Яшәүгә бу
Уяу карау гына, ахыры.
Бер уйласаң, тормыш үзе дә бит
Бертуктаусыз барган яу кыры.

Дәүләт һәм милләт

Ғәскәрле дәүләт, ғәскәрле милләт –
Калканлы милләт, калканлы дәүләт,
Ғәйрәтле дәүләт, ялкынлы милләт.
Ғәскәрһез дәүләт, ғәскәрһез милләт –
Тик бер төстәге төһез бер йәйһор,
Ғәскәрһез милләт, ғәскәрһез дәүләт –
Беселгән егет, беселгән айғыр.

ББК 83.3 (Рос-Баш)

Н

Назар Наджми: поэт двух народов / Назар Нәжми: ике милләт шағире: библиографический указатель к 100-летию со дня рождения /Центральная библиотека; отдел национальной литературы и краеведения; Сост. Вед. Библиотекарь Салимова Р.М. – Белебей, 2017. - с.. – (на языках: русском, башкирском и татарском).

452000, Республика Башкортостан,
МАУК “Центральная межпоселенческая библиотека”
г. Белебей, ул. М.Г. Амирова, д. 13
[http: //belebeycbs.ru/](http://belebeycbs.ru/)